

Tibori Szabó Zoltán

Gondolatok Randolph L. Braham holokauszt-enciklopédiájáról

Randolph L. Braham, a New York-i City University kitüntetett emeritus professzora letette a közönség jelképes asztalára – immár angol nyelven is – életművének egyik legfontosabb kiadványát: a magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiáját.¹ A díszdobozzal egybefogott háromkötetes munka eredetileg 2007-ben jelent meg magyarul, Budapesten, a Park Kiadónál,² annak észak-erdélyi része pedig külön is, 2008-ban, a Park Kiadó és a kolozsvári Koinónia könyvkiadó közös kiadásában.³

Tizenöt évig tartó megfeszített ütemben végzett munka terméke ez a mostani kiadvány, amelyet a Northwestern University Press adott ki, a washingtoni Holocaust Emlékmúzeummal és a New York-i Rosenthal Holokauszt-Kutató Intézettel közösen. Utóbbi intézménynek, amelynek tevékenysége a magyarországi holokauszt-kutatások terén megkerülhetetlen, Braham professzor évtizedek óta igazgatója.

Ez a könyvbemutatónak indult írás bevallottan szubjektív lesz, hiszen képtelen vagyok a szükséges távolságot megtartani mindazoktól a körülményektől, történésektől és tapasztalatokról, amelyek nemcsak a megismerés, az ismeretgyarapítás terén, hanem jelentős mértékben emocionálisan is hatottak rám.

Amikor tizenöt esztendő emlékek, eszembe jutnak annak a munkának a kezdetei, amelynek során, a főszerkesztő irányítása alatt jómagam is rengeteget tanultam. Történt ugyanis 1998-ban, hogy Braham professzor Budapestre invitált, ahol a magyarországi holokauszt-kutatás jeles személyiségeivel együtt meghallgathattam elképzeléseit az enciklopédiához szükséges kutatás elvégzéséről és a majdani kiadvány megírásáról.

A terv hallatán nem az egyedüli voltam, akiben kétségek merültek fel: feltérképezni az egykori vármegyékben mindazokat a településeket, amelyekben a holokauszt előtt a zsidóság jelentős lélekszámban élt, és az 1938–1948 időszakra összpontosítva megírni a szóban forgó közösségek – kulturális, vallási, oktatási, társadalmi, gazdasági és intézményi szempontokat is figyelembe vevő – történetét. Előljárók, a közösségből kiemelkedő tagok ismertetésével,

Randolph L. Braham

fennmaradt építészeti emlékek és emlékhelyek leírásával együtt? Több mint fél évszázaddal az események után? Amikor a zsidóság emlékei a legtöbb helyen végképp elpusztultak, a gyűlölet, a nemtörődomség vagy a tudatlanság áldozataivá váltak? És persze valamennyi település esetében ismertetni azt a sorsot, amellyel az adott közösségnek szembe kellett néznie azokban az években, amikor a zsidóellenes törvények és intézkedések alapján előbb kifosztották, majd összegyűjtötték, gettózták, vagonírozták és végül a lengyelországi Auschwitz-Birkenau német haláltáborba deportálták. A lehetlennel határos próbálkozás, gondoltam akkor magamban, de hozzáláttam a rám kiosztott területnek – Kolozs vármegye és a Székelyföld – a célt szolgáló felméréséhez.

A kezdeti szerzőjelöltek közül végül nem mindenki tett eleget a felkérésnek, egyesek visszaléptek, és azokat Braham professzor többnyire fiatal kutatókkal helyettesítette. A munka emiatt is késett, de cseppet sem mutatkozott könnyűnek az állami,

felekezeti és hitközségi levéltárak anyagaihoz való hozzáférés sem. Esetenként a korabeli zsidó és magyar sajtógyűjtemények elérése is kalandos vállalkozásnak bizonyult, de nem egy esetben kellett a szerzőknek megküzdeniük a túlélők bizalmatlanságával, a passzív szemlélők büntudatával vagy pedig a rejtőzködő elkövetők fellelésének lehetetlenségével. Mindazzal, amit azokban az években kezdtem el magamban „a bűncselekmény körüli nagy hallgatásnak” nevezni. Álljon itt egy történet, amelyet magam éltem át.

A ZSINAGÓGAKILINCS

Elkészültem már a Csík és a Háromszék vármegyéről szóló fejezettel, Kolozs vármegyéhez az anyagot nagyjából összegyűjtöttem, amikor 2003-ban Udvarhely vármegyével elkezdtem foglalkozni. A feltárt Yizkor-bibliográfia nyújtott ugyan számomra néhány támpontot, de Székelykeresztúrról és zsidó közösségének múltjáról, sorsáról rendkívül keveset sikerült kiderítenem. A népszámlálási adatokból sok mindenre lehet ugyan következtetni, a sajtóforrások és a levéltári anyagok meglehetősen szűkszavúak voltak, így hónapok után is zsákcában vergődtem.

A száraz számadatokból megállapíthattam, hogy az első izraelita vallású lakosok az 1848-as forradalmat követően telepedtek le a szitakötőiről, kézműiparáról híres székely városkában, s hogy a közösség 1900-ban már 85 tagból állott. 1920-ban 150, 1930-ban 155 izraelita vallású személyt számoltak itt össze. 1941-ben, a második bécsi döntés utáni magyar népszámláláskor, minden bizonnyal a zsidóellenes intézkedéseknek köszönhetően, csak 124-en vallották magukat izraelita vallásúnak. Ez az akkori 4597 fős lakosság 2,7 százalékát jelentette.

Amikor a magyar katonaság 1940. szeptember 11-én a városba bevonult, a székelykeresztúri zsidók ugyanolyan örömmel fogadták őket, mint a székelyek. A városka azzal is nyert, hogy másnap megérkezett oda Balogh András alezredes, aki a járási közigazgatási katonai parancsnokság vezetője volt, s aki a magyar közigazgatást a helyi szélsőséges elemek visszafogásával igyekezett megszervezni. Próbálkozása nagyrészt sikerrel járt, s ez rendhagyó volt, hiszen ez a Székelyföld más részein jóvátehetetlenül másképpen történt.

A zsidó közösség férfijait 1942-ben munkaszolgálatra vezényelték. Az otthon maradottakat 1944 májusában a környéken élő zsidókkal együtt a városban összegyűjtötték, majd néhány nap múlva valamennyiük csomagját stráfszekérre tették, s a teljes közösséget magyar csendőri kísérettel begyalogoltatták a marosvásárhelyi Koronkai úti egykori tég-

lagyárban „berendezett” gettóba. Itt május végéig nagy részük a szabad ég alatt lakott. Két transzporttal kerültek Auschwitzba, az első május 25-én indult Marosvásárhelyről, s 27-én lépte át az akkori magyar határt Kassánál. A második, szintén marhavagonokból álló vonat, május 30-án hagyta el az országot.

A német halálgyárakból rendkívül kevesen menekültek meg. A visszatértek által készített össze-

Randolph Brahamet, régi kollégámat és barátomat joggal tekintik a vézskorszak – szerényebb igényű nevén a holokauszt – egyik nagy történészének. Számítalan könyve azt a leírhatatlan tragédiát vizsgálja, amely 1944-ben a magyar zsidóságot, a megszállt Európa utolsó számottevő zsidó közösségét érte. Randolph Braham munkái nélkülözhetetlenek mindazok számára, akiket ez a szenvedés, megaláztatás és halál sújtotta időszak érdekel.

Igaz ez a mostani új kötetekre, *A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiájára* is. A jeles történész rengeteg kutató és elemző munkát fektetett ebbe a vállalkozásba.

Az enciklopédiában benne minden egyes közösség sorsa, a jelentősé és a szerényé, a híres és az ismeretlené, rab-bijaival, kereskedőivel, bölcseivel, koldusaival, és mindannyiuk történeteivel és álmaival. Ami odaveszett a távoli lán-gokban és a gigantikus temetőkből, az mind ott van abban a mérhetetlen bánatban, amely sötétben borult rá a korra.

Nevek, események, egyéni és kollektív rémálmodok százezreinek gyűjteménye ez. Akiket így magukra hagyott az emberiség, azokról olvasni csak a kétségbeesítő gyötrelmem teljes átélésével lehet.

Amikor tanároknak, diákoknak és kutatóknak ajánljuk ezt a művet, nem pusztán baráti gesztust teszünk, hanem kötelességet teljesítünk: a megszentelték birodalma szabta kötelességet.

ELIE WIESEL

írások szerint az áldozatok száma legkevesebb 123 volt. Ez majdnem elérte az 1941-es népszámlálás adatát, ám figyelembe kell venni azt is, hogy a kikeresztelkedetteket is elhurcolták, s azokat is, akik a népszámláló biztosnak magyarnak vallották magukat.

1992-ben Székelykeresztúron egyetlen személy vallotta magát zsidó nemzetiségűnek. A „zsidókérdést” tehát ebben a városban is „sikeresen megoldottuk”, és anélkül, hogy abból bármit is tanuljunk, gondoltam nem kevés öniróniával. Valóban, ki okulhatna ma már az 1944-ben 101 éves székely zsidó Baum Raisele asszony példájából, akit szintén behurcoltak a vásárhelyi gettóba, s aki, amikor a magyar csendőrök és a német SS-ek megkérdezték, hogy érzi magát, így válaszolt: – Úgy érezték ti

magatokat 120 éven keresztül, ahogy én érzem magam most!

Szerettem volna megtudni valamit arról is, hogy a statisztikában szereplő közösség hogyan élt, milyenek voltak a hétköznapijai, volt-e iskolája, temploma, művelődési élete, minek örült, miért bánkódott. Nos, bárkit kérdeztem, ezekre a kérdésekre választ nem kaptam. Mit tehettem, felhívtam néhány keresztúri ismerőst, helyi értelmiségieket. Jóindulattal hallgattak meg, de senki nem tudott mondani semmit. Mindenki azt erősítette, Székelykeresztúron soha nem volt zsidó templom vagy iskola.

Az egyik helyi magyar történelmi egyház papjához fordultam aztán segítségért. Segítőkézségéhez kétség nem fér. De csak azt tudta elmondani, amit addig mindenki: az egykori zsidó temető néhány megmaradt sírkövén kívül semmilyen zsidó emlék nincs ma a városban, zsinagóga pedig sosem létezett. Végigolvastam a tiszteletes egyik nagy elődjének, Orbán Jánosnak az 1943-ban Kolozsváron kiadott *Székelykeresztúr története* című részletes és jól megírt monográfiáját. Abban sem találtam néhány számadaton túl többet.

Megosztottam a gondolataimat és a tapasztalataimat jó barátommal, Kányádi Sándor költővel, aki nagygalambfalvi, s aki jól ismeri Székelykeresztúrt is. Ő is mondott néhány dolgot, de még mindig nem voltam megelégedve azzal, amit tudtam. Végösszeírásomban az internetet kezdtem böngészni, és ott bukkantam rá a 2003. november 30-i budapesti árverésre. Katalógusában az 5. pozíció ekképpen volt leírva: „Zsinagógakilinc. A székelykeresztúri egykori zsinagóga 1890 körül készült, Dávid-csillaggal díszített öntöttvas kilincse. Kikiáltási ára: 30 ezer forint.” Az árverési katalógus 5. pozíciójának részletes leírása így hangzott: „5. Zsinagóga-kilinc. A székelykeresztúri (Erdély, ma S. Gh. Duca, Románia) zsinagóga kilincse vasból készült, krómozott széllal, Dávid-csillag díszítéssel. Az ajtólaphoz rögzített domború rész külső felülete ugyancsak díszes, a belső felén pedig számok és egy Dávid-csillag véset látható. (1890 körül.) Átmérő: 7 cm. Hossza: 6 cm. A kikiáltási ár: 30 000 Ft.”⁴

Felhívtam ismét a tiszteletes urat. Mondtam, baj van, Pesten árverezik a „soha nem létezett” keresztúri zsinagóga kilincset. Akkor tehát mégis volt ott valami. Meg akarom venni a helyi múzeumnak ajándékba (nem sikerült) – közöltem az egyház emberének. Felcsigáztam a kíváncsiságát. Utánanézett, összehívta a közösség öregeit, és kikérdezte őket. Másnap már mondta is: volt zsinagóga, a Csekefalvi utcában, a Timafalvi utcában pedig *mikvéje*, azaz rituális fürdője is volt a közösségnek. Persze, iskolája is. Ezeket a háború után bontották le. Akkor vihette valaki haza a zsinagógakilincset emlékébe. A leszár-

mazottja pedig, majdnem hatvan évvel később, Pesten elárvereztette.

Később tudtam meg: az egykori Udvarhely vármegye délnyugati falvaiban élő, 1944. május 3-án Székelykeresztúrra behozott zsidóit a helyiekkel együtt előbb a szóban forgó zsinagógába zsúfolták össze. Kifosztották őket minden értéküktől, majd néhány nap múlva innen vitték át őket Marosvásárhelyre.

Nézem az interneten az öntöttvas kilinc. képét. A maga nemében remekmű. Csak igényes közösség készíthetett magának ilyen egyedi kilincset a templomára. Csupán reménykedhettem abban, hogy aki megvette, azért tette, hogy az eltűnt közösség emlékét őrizze tovább. A gondolatok nem hagytak nyugodni. Bízhatok-e abban, hogy az a többség, amelyhez viszonyítva manapság mi, erdélyi magyarok kisebbségben élünk, nagyvonalúbb lesz? Hogy esetünkben is működik-e majd a közmondás: Quis quid peccat in eo punitur? Azaz, hogy ki mint vét, akképpen bűnhődik.

Azóta sem tudok szabadulni a gondolattól, hogy – jó esetben – majd a mi emlékünket is így fogják egyszer összezsípegetni – szótagonként, templomkilincsenként.⁵

HOGY ÍRJUK A BÓHERTE?

Braham professzor rutinos karmesterként vezényelte a munkát, s az egyes vármegyéről szóló fejezetek végül 2002–2003 táján kezdtek elkészülni. Akkor kért fel engem arra, hogy az enciklopédia egyes fejezeteit szerkeszsem meg, hiszen foglalkozásom szerint szerkesztő vagyok. Nem túl sokat gondolkoztam rajta, és elvállaltam a kihívást. Persze anélkül, hogy sejtettem volna, mi vár rám. Hamarosan kiderült ugyanis, hogy a szerzők különböző módon értelmezték a főszerkesztői utasításokat, és ennek nyomán az enciklopédiát nem csupán nyelvi, hanem formailag és tartalmilag is közös nevezőre kellett hozni.

A családom tagjai és a barátaim ebben az időszakban azt gondolhatták, hogy végképp becsavarodtam. A dolgozószobám falát ugyanis néhány hónap leforgása alatt elárastották a cédulák, a feljegyzések, a dátumok, a héber és a jiddis szavak és azok magyarázatai, füstbe ment rabbik és hitközségi elöljárók nevei, erdélyi települések jiddis nyelvű helységnevei és így tovább.

Mert másképpen lehetetlen lett volna 24 szerző munkáját az enciklopédia követelményei szerinti formába hozni, az általuk használt kifejezéseket egységesíteni. Ahány szerző, szinte annyiféleképpen használta a sajátos fogalmakat, amelyekre a magyar nyelvben sem volt minden esetben szakavatott

iránymutatás. Hogyan is kell használni? *Bocher, bucher, bóher vagy bocher?* – ezt el kellett döntenem. De ki is az *admor*, a *cadik*, a *dáján*, a *gabbé*, a *bábám*, a *bázán*, a *lámdán*, a *magid*, a *másgiách*, a *maszkil*, a *melamed*, a *poszek*, a *rasekol*, a *sakter*, a *samesz*, a *sliach cibur*, a *talmid bábám*, és mi a dolga? Mi a különbség a *rabbi*, a *rebe* és a *reb* között? Mi is az *alija*, a *drasa*, az *eruv*, a *zsinór*, a *gabella*, a *haggada*, a *béder*, a *huppa*, a *jesiva*, a *kábál*, a *mechina*, a *sznif*, a *talesz*, a *tfilin* vagy a *tijul*? S ha már egyenként utánanézek az ember ezeknek a mai magyar olvasó által alig ismert héber és jiddis eredetű szavaknak, kár lenne a munka eredményét nem közzétenni. Így született meg a Braham professzor által utóbb jóváhagyott gondolat, hogy az enciklopédia harmadik kötetében szószerzet formájában közöljük ezeket a szavakat és kifejezéseket, a megfelelő értelmezésükkel együtt. Miután a munka magyarul megjelent, ezt többen is örömmel nyugtázták.

A legnehezebb dolgom, jól emlékszem rá, a *strájm-líval* volt. Sehol sem bukkantam az értelmezésére. De se baj! Azokban a hónapokban Braham professzorral, akit kérésére valamennyien Randynek szólítottunk, naponta akár tucatnyi elektronikus levelet váltottam, és hetente többször is beszéltem telefonon. Hiszen az egyes fejezetek megszerkesztése és egységesítése mellett a már említett szószerzetet, továbbá az enciklopédia bibliográfiáját is el kellett készítenem. Hiszen minden egyes település szócikének a végén ott áll a vonatkozó bibliográfia, de helyspórolás okán mindössze betűjelekre rövidített formában, s ezeket a konvencionális rövidítéseket a harmadik kötet egységesített bibliográfiai fejezete oldja fel. De össze kellett állítani a személynév- és a földrajzi névmutatót is, amelyben feltett szándékom volt például az adott település valamennyi nyelven létező nevének a rögzítése is, a jiddis helységneveket beleértve, ha azt egyáltalán ismertük.

Közben persze a főszerkesztő sem unatkozott. Összeállította a szintén harmadik kötetben közreadott kronológiát, megírta az enciklopédia bevezető tanulmányát, amely mesteri összefoglalója a történekeknek, és egyben Braham professzor másik alapművének, az enciklopédia magyar változata előtt pontosan húsz évvel, 1997-ben megjelent, *A népiértés politikájának*⁶ a széles közönség számára elkészített parlata. Randolph Braham ahhoz is ragaszkodott, hogy az ifjúkora színhelyéről, a Szolnok-Doboka vármegyéről szóló fejezetet maga írja meg.

S mivel az enciklopédia szerzőit eddig név szerint – tudtommal – senki nem sorolta fel, álljon itt a névsor ábécé sorrendben, zárójelben jelezve valamennyinek a hozzájárulását a közös eredményhez: Bajzik Zsolt (társ szerző: Vas vármegye), Randolph L. Braham (fő szerkesztő; kronológia; szerző: Törté-

nelmi áttekintés; Szolnok-Doboka vármegye), Csíki Tamás (szerző: Abaúj-Torna vármegye, Borsod vármegye, Zemplén vármegye), Csósz László (szerző: Jász-Nagykun-Szolnok vármegye), Frojmovics Kinga (szerző: Máramaros vármegye és a Máramarosi Közigazgatási Kirendeltség; társszerző: Bars és Hont vármegye, Nyitra és Pozsony vármegye, Ugocsa vármegye, Ung vármegye és az Ungi Közigazgatási Kirendeltség), Gergely Anna (szerző: Veszprém vármegye), Halmos Sándor (társ szerző: Hajdú vármegye), Hegyi Ágnes (társ szerző: Szatmár vármegye), Horváth Rita (társ szerző: Bars és Hont vármegye, Nyitra és Pozsony vármegye, Ugocsa vármegye, Ung vármegye és az Ungi Közigazgatási Kirendeltség), Yeshayahu A. Jelinek (társ szerző: Bereg vármegye és a Beregi Közigazgatási Kirendeltség, Ung vármegye és az Ungi Közigazgatási Kirendeltség), Kádár Gábor (szerző: Nógrád vármegye), Kereskényiné Cseh Edit (szerző: Békés vármegye), Kovács Tamás (szerző: Esztergom vármegye, Komárom vármegye, Somogy vármegye), Lőwy Dániel (szerző: Beszterce-Naszód vármegye, Bihar vármegye, Szilágy vármegye; társszerző: Bereg vármegye és a Beregi Közigazgatási Kirendeltség, Hajdú vármegye, Szatmár vármegye), Mayer László (társ szerző: Vas vármegye), Néző István (szerző: Szabolcs vármegye), Orbánné Szegő Ágnes (szerző: Heves vármegye), Yitzhak Perri (Friedman) (szerző: Maros vármegye), Szita Szabolcs (szerző: Fejér vármegye, Győr, Moson és Pozsony vármegye, Sopron vármegye), Tibori Szabó Zoltán (szerkesztő; szószerzet; bibliográfia, névmutatók; szerző: Csík vármegye, Háromszék vármegye, Kolozs vármegye, Udvarhely vármegye), Toronyi Zsuzsanna (szerző: Tolna vármegye), Vági Zoltán (társ szerző: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye), Végső István (szerző: Bács-Bodrog vármegye, Csanád, Arad és Torontál vármegye, Csongrád vármegye, Gömör-Kishont vármegye; társszerző: Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, Ugocsa vármegye, Vas vármegye), Vörös István Károly (szerző: Baranya vármegye, Zala vármegye).

A fenti személyekkel, Braham professzor mellett, magam is munkakapcsolatban álltam, és együttműködésünk – nagyon kevés szakmai vitától eltekintve – példaértékű volt. Az 1998-ban elkezdett munkát 2007-re sikerült elvégezni, amikor a háromkötetes munka magyar nyelven megjelent. Nemsokára elindult a szintén Braham professzor által irányított munka az enciklopédia angolra fordítása és az Egyesült Államokban történő kiadása végett. A fordítást tíz személy végezte, az angol nyelvű kiadvány nyelvi szerkesztését pedig maga a fő szerkesztő vállalta magára. A munka további csaknem öt évet vett igénybe, így az enciklopédia angol nyelvű változata

idén áprilisban látott napvilágot, nem kisebb személyiség, mint Elie Wiesel előszavával.

Szerzőként és szerkesztőként egyaránt sokat tanultam ez alatt a tizenöt év alatt Randy Brahamtól, aki tudásával lenyűgözött, rendkívüli nyitottságával barátjává fogadott, és akivel együtt időközben sok más projektben is részt vettem. Hálás vagyok neki érte.

Bízom benne, hogy az általa főszerkesztőként jegyzett enciklopédiát haszonnal fogják forgatni Magyarországon és a világ számos államában élő diákok, oktatók és kutatók, de azok is, akik a holokausztnak – ennek a borzalmas és egyedülálló népirtásnak – a történelmét meg akarják ismerni. Hiszen valamennyien tartozunk ezzel az áldozatoknak. Hiszen magunkra kell vállalnunk a ránk jutó felelősség- és jóvátételrészét. Hiszen másképpen nem törhetjük át „a bűncselekményt körülvevő nagy hallgatás” falát, és nem részesülhetünk olyan értékekből, mint a szabadság, a szolidaritás és az emberi méltóság.

JEGYZETEK

¹ Braham, Randolph L. (főszerk.): *The Geographical Encyclopedia of the Holocaust in Hungary*, Vol. I–III. Northwestern University Press–United States Holocaust Memorial Museum–Rosenthal Institute for Holocaust Studies, Evanston, Ill.–Washington–New York, 2013, 1520 p.; ISBN: 978-0-8101-2916-0.

² Braham, Randolph L. (főszerk.), Tibori Szabó, Zoltán (szerk.): *A magyarországi holokauszt földrajzi enciklopédiája*, I–III. kötet. Park Kiadó, Budapest, 2007, 1590 p.; ISBN: 978-963-530-738-8 (I. kötet: 978-963-530-739-5; II. kötet: 978-963-530-740-1; III. kötet: 978-963-530-741-8).

³ Braham, Randolph L. (főszerk.), Tibori Szabó, Zoltán (szerk.): *Az észak-erdélyi holokauszt földrajzi enciklopédiája*. Park Kiadó–Koinónia, Budapest–Kolozsvár, 2008, 564 p.; ISBN: 978-963-530-846-0, 978-973-7605-94-8.

⁴ Eredetileg: <http://www.judaica.hu/30nov2003/object.htm>; letöltve: 2003.10.14.; jelenleg lásd: http://axioart.com/tetel/zsinagoga-kilincs_146967?print; letöltve: 2013.10.15.

⁵ Tibori Szabó Zoltán: Zsinagógakilincs. *Szabadság* [Kolozsvár], XV. évf., 281. sz., 2003. december 6., 5.

⁶ Randolph L. Braham: *A népirtás politikája. A Holocaust Magyarországon*, I–II. kötet. Belvárosi Könyvkiadó, Budapest, 1997, 1474 p.; ISBN: 963-7675-85-X (I. kötet: 963-7675-86-8; II. kötet: 963-7675-87-6).

A Zsidó negyed szívében, a Kazinczy utca 31-ben található a Carmel étterem, amely 1987 óta áll az oda látogató vendégek rendelkezésére. 2008 áprilisától **GLATT KOSER ÉTTEREMKÉNT** üzemel, Rav Weiszberger ortodox rabbi felügyelete alatt.

Az új étlapon nemzetközi és magyaros ételspecialitások, zsidó ételkülönlegességek egyaránt megtalálhatók.

Az igényesen felújított 100 férőhelyes étterem két szinten üzemel. Egy 25, 16 és egy 10 fős különteremmel is rendelkezik, mely ideális lehetőséget nyújt családi, üzleti és egyéb összejövetelek megrendezésére.

A **GLATT KOSER CARMEL ÉTTEREM** csapata mindig örömmel, és szívélyesen fogadja Önt és asztaltársaságát! Catering szolgálatunk vállalja kóser esküvők, Bar-micvak, Brit milák éttermen kívüli teljes lebonyolítását.

LEGYEN A VENDÉGÜNK!

NYITVA TARTÁS: vasárnap – péntek: 12–23 óráig;
szombat délben: 12–14 óráig; szombat este: 18–23 óráig.
A péntek esti és szombat déli menü előre fizetendő.

GLATT KOSER CARMEL ÉTTEREM

1074 Budapest, Kazinczy utca 31.

Asztalfoglalás:

Telefon: (+36-1) 322-1834, Tel.: (+36-1) 342-4585

Fax.: (+36-1) 461-0024

e-mail: carmel@carmel.hu; <http://www.carmel.hu>

